

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Особливості морального виховання дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня

Виконала студентка групи СО-4
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Ісаєва Єлизавета Олександрівна
Керівник: Лупінович С. М.
Рецензент: Ніколенко Л.М.
Нормоконтроль__Юлія КЛОЧКОВА

Запоріжжя
2021 р.

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: 39 с., 6 табл., 45 джерел, 3 додатки.

Предмет дослідження: особливості морального виховання дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня.

Мета дослідження полягає в теоретичному вивченні та експериментальній перевірці особливостей морального виховання дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня.

Завдання дослідження:

1. На основі аналізу науково-методичної, психолого-педагогічної літератури уточнити поняття «моральне виховання особистості».

2. Розкрити особливості морального виховання дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня.

3. Розробити рекомендації батькам та вихователям дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня щодо створення умов для морального виховання.

Методи дослідження: теоретичні; емпіричні; статистичні. Використані методики: «Закінчи історію», «Самооцінка відповідальності», вивчення емоційного ставлення до моральних норм «Сюжетні картинки».

Моральне виховання – це ключовий компонент у формуванні повноцінної особистості. Діти із загальним недорозвиненням мовлення мають складнощі із використанням моральних навичок у практичній діяльності, що може негативно впливати на їх подальшу соціалізацію.

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ, МОРАЛЬ, МОРАЛЬНА ПОВЕДІНКА,
ЗАГАЛЬНЕ НЕДОРОЗВИНЕННЯ МОВЛЕННЯ, СТАРШИЙ ДОШКІЛЬНИЙ
ВІК

ВСТУП

На сучасному етапі становлення українського суспільства, проблема морального виховання постає дуже гостро. Низький рівень морального виховання підростаючого покоління буде зумовлювати проблеми у майбутньому нашої країни. Моральне виховання є педагогічним процесом, метою якого є формування особистісних цінностей, понять та почуттів людини, які є нормою у тому чи іншому суспільстві. Дошкільний вік є сенситивним до морально-етичного виховання особистості. Дитина дошкільного віку сприймає цей світ через почуття, схильна до виховання та наслідування поведінки дорослих, тому саме у цьому віці потрібно починати формувати моральні почуття та навички дитини.

У закладах дошкільної освіти на сьогодні все частіше зустрічаються у дітей дошкільного віку мовленнєві порушення, частіше за все – загальне недорозвинення мовлення.

Загальне недорозвинення мовлення – це порушенням всіх сторін мовлення, яке зумовлює різні немовленнєві порушення, як-от: низька самооцінка дитини та проблеми із соціальною адаптацією. Тому вкрай важливо акцентувати увагу на всіх сторонах виховання дітей із загальним недорозвиненням мовлення. В науковій літературі питання морального виховання дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення на сьогодні розроблено недостатньо.

Ураховуючи актуальність, недостатню розробку проблеми морального виховання дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення і нереалізовані можливості спільної роботи з батьками і педагогами у цьому аспекті, темою дослідження обрано «Особливості морального виховання дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня».

Проблему розвитку пізнавальних процесів дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення розглядали у своїх працях: Б. Андрейко, Л. Андрусішина, Л. Ефименкова, Н. Жукова, Н. Ільїна, Р. Лалаєва, Р. Левіна, О. Марценюк, Н. Нікашина, Ю. Рібцун, Н. Серебрякова, Л. Спірова, Л. Трофіменко, Т. Філічева, Т. Фотекова, М. Хватцев, В. Чайко, С. Шаховська та інші. Вчені зазначають, що дошкільники із загальним недорозвиненням мовлення мають порушення в формуванні мовленнєвої активності, фонематичного сприйняття, словника, граматичної будови, і розуміння мовлення. Науковці виснують, що будь-які мовленнєві порушення призводять до проблем у різних сферах розвитку особистості.

Моральне виховання дітей дошкільного віку у своїх працях розглядали такі зарубіжні та українські вчені: І. Бех, О. Білан, Л. Божович, С. Богданова, А. Богуш, А. Божко, Л. Виготський, Р. Даниляк, Д. Ельконін, О. Запорожець, І. Княжева, О. Кононко, В. Ляпунова, А. Мігбоек, В. Петрова, Л. Пивовар та інші. Автори впевнені, що дошкільний віковий період є оптимальним для морального виховання, бо є сенситивним до формування моральних навичок та звичок.

Засоби та методи морального виховання дітей дошкільного віку розглядали та вдосконалювали такі науковці: Т. Ахая, З. Васильєва, Т. Коннікова, В. Коротова та інші. Дослідники впевнені, що потрібно шукати нові та інноваційні шляхи морального виховання в умовах закладів дошкільної освіти, що змогли би підвищити пізнавальну активність дітей дошкільного віку та забезпечити ефективність морального виховання.

Особливості морального виховання дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення розглядали такі зарубіжні та українські вчені: Л. Ільїна, О. Максимова, Г. Посохова, А. Рожкова та інші. Автори стверджують, що в дітей із загальним недорозвиненням мовлення моральна поведінка та моральні звички формуються складніше, ніж у дошкільників без мовленнєвих порушень.

Об'єкт дослідження: виховання дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня.

Предмет дослідження: особливості морального виховання дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня.

Мета дослідження полягає в теоретичному вивченні та експериментальній перевірці особливостей морального виховання дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня.

Завдання дослідження:

1. На основі аналізу науково-методичної, психолого-педагогічної літератури уточнити поняття «моральне виховання особистості».

2. Розкрити особливості морального виховання дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня.

3. За допомогою методу математичної статистики визначити чи існує статистична значимість між особливостями сформованості моральних якостей дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня та дітей із нормою розвитку.

4. Розробити рекомендації батькам та вихователям дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня щодо створення умов для морального виховання.

Методи дослідження: теоретичні (вивчення, аналіз та узагальнення теоретичного матеріалу); емпіричні (метод експерименту, бесіда); статистичні (кількісна і якісна обробка даних). Використані методики: «Закінчи історію» (Р. Калініна), «Самооцінка відповідальності» (В. Щур), вивчення емоційного ставлення до моральних норм «Сюжетні картинки» (Г. Урунтаєва).

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять:

– вчення про загальні та специфічні особливості порушеного розвитку (Б. Андрейко, Л. Андрусішина, Л. Ефименкова, Н. Жукова В. Лубовський, Н. Нікашина, Ю. Рібцун В. Чайко, Ж. Шиф);

– положення про первинні і вторинні порушення розвитку у дітей, провідну роль спеціально організованого навчання в їх психічному і

соціальному розвитку, попередженні і корекції вторинних порушень (Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Запорожець, О. Леонт'єв, Н. Серебрякова, Л. Спірова, Л. Трофіменко, Т. Філічева, Т. Фотекова);

– теорія діяльності, у руслі якої моральний розвиток виступає як присвоєння дитиною моральних норм, їх узагальнення і перетворення у внутрішні «моральні інстанції» (І. Бех, О. Білан, Л. Божович, С. Богданова, А. Богуш, Л. Ільїна, А. Рожкова);

– вчення про методи комплексної діагностики і корекції порушень мовленнєвого розвитку дітей (І. Брушневська, Л. Волкова, Р. Лалаєва, В. Лубовський, О. Лурія, С. Максименко, О. Мастюков, В. Чайко);

– концепція про структуру мовних знань, механізми їх засвоєння та особливості оволодіння мовленнєвою діяльністю на практичному рівні в процесі нормального і порушеного онтогенезу (І. Брушневська, М. Жинкін, Р. Левіна, О. Леонт'єв, С. Максименко, Ю. Рібцун).

Структура роботи: вступ, два основних розділи, висновки, список використаної літератури, додатки.

ВИСНОВКИ

1. В ході експериментального дослідження виявлені особливості морального виховання дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня. На основі аналізу науково-методичної, психолого-педагогічної літератури можемо обґрунтувати поняття «моральне виховання особистості». Моральне виховання є свідомим процесом формування стійких моральних якостей та моральної свідомості особистості. Мета морального виховання – навчити правильній моральній поведінці, яка буде відповідати нормам соціуму та сформувати моральні звички особистості, які будуть зумовлювати її поведінку.

2. Було розкрито особливості морального виховання дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня. Виснуємо, що доцільно починати моральне виховання саме у дошкільному віці. Діти дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення зазнають складнощів у виховному процесі та можуть мати недостатні уявлення про навколишній світ, що утруднює процес морального виховання. Організуючі процес морального виховання таких дітей треба обов'язково враховувати особливості розвитку їх мовлення та інших психічних процесів. Доцільно обирати методи виховання, які будуть поєднувати моральне виховання і розвиток пізнавальних процесів (фольклор, художня література, ігри). Особливо важливо для дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення використовувати наочні та дидактичні матеріали. За допомогою них діти зможуть краще засвоїти нову інформацію. Було проведено емпіричне дослідження особливостей морального виховання дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ III рівня. У дослідженні прийняли участь двадцять випробуваних. Випробувані були поділені на дві групи. Група А – старші дошкільники із загальним недорозвиненням мовлення III рівня. Група Б – старші дошкільники, які не мають мовленнєвих порушень. Середній показник

сформованості моральної поведінки у старших дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення III рівня – 5,2, що відповідає низькому рівню. Розглянувши рівень відповідальності випробуваних дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ III рівня, ми отримали середній показник 1,3, що відповідає низькому рівню відповідальності. Вивчивши рівень емоційного ставлення до моральних норм випробуваних дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ III рівня, був отриманий середній показник 0,8, що відповідає дуже низькому рівню емоційного ставлення до моральних норм.

3. За допомогою методу математичної статистики ми визначили чи існує статистична значимість між рівнем сформованості моральних якостей дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ III рівня та дітей із нормою розвитку. Отримані показники ($=0,00$, $=0,01$, $=0,02$) свідчать про те, що існує статистична значимість між результатами групи А та групи Б. Результати групи випробуваних старших дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення є нижчими, ніж у групи старших дошкільників без мовленнєвих порушень. Ми зробили висновок, що мовленнєві порушення можуть впливати на формування моральних якостей дошкільників.

4. В ході експериментальної роботи були складені рекомендації для батьків та вихователів старших дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення щодо їх морального виховання. А саме: підібрані методи виховання (ігри, фольклор, художня література, вправи, бесіда) та зазначені приклади казок, тем бесід, ігор, вправ, які можна використовувати в процесі морального виховання старших дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення III рівня. Були рекомендовані посібники та електронні ресурси, які допоможуть вихователям та батькам дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення здійснювати заходи щодо морального виховання.